

Библиотека
им. А. С. Пушкина

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

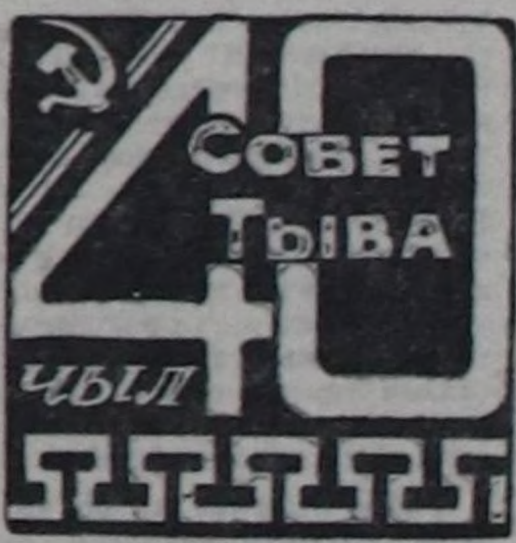
СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 170 (12560)

1984 чыдаң июль 22, воскресенье

1925 чылда
үлээлгестинген

Өртөө 3 көп.

Мал чөмнери белет- кээриниң шалыпчы айыңга идепкейлиг киржи или

Дүрген, шынарлыг кылыр

«Саян» совхозунң Сесерлиг салбырынң мал чөмнери белеткээр механизастаттыг бригаданың бригаданың башында болгон. Ол арганың күш-ажылы бо коллективке ажыкты дораан көстү берген. Күш-ажылың бүдүрүктүлүү бөдөн, ажыктың шынары өскүзүл. Ажыл шагы үзөр, техниканы үрелишкенин таварыштыр чоруктар кызырылган. Түнелинде план-ныг оналалар болгаш социалист хулаалары херек кырында болган.

Бригада 1056 тонна мал чөмнерин өртөө чылын белеткээр. Гектардан 12,5 центнер мал чөмнери белеткерткен. Оң шынары база эки болгон. Никитиниң малыңа белеткээр бүгү сипениң 80 хуу бир болгон ийн класткы кылдыр совхозка хулааларын. Шынар дээр меелде төлөврин үндүргөн, бригаданың ийгилиги оң көргүзүп беш муң рубль болгон. Кынарчаар материалдары камнап алганы дээр дөрт түс рубльда ажалда берген.

Бо механизаторларже «Саян» совхозунң дирекциясы, парткому, профкому болгаш ВЛКСМ комитети идепкей-беле көрүп турар. Идепкей болгаш бүдүрүл материалдыг болгаш моральдыг деткиме-беле быжылгатынган. Коллективте 11 кижик бактап турар. Социалист чарыштың негелдерин ажалдап кылгаш, бригаданың турлаа болуп турар кыштагда аскап. Ажыл хуңуң нормазы күөстөткөргө-де, ийн рубльда немей төлөр. Кампания доостурга, планын оналаларын ажык күөстөккөргө түс рубльда немей төлөр.

Кижизинде ажылыңа чу-гулазын барымдаалааш, ону хуң бүрүң кижизинде ажал-беле контроль постуун тургузган. Сипениң бригаданы додуу-беле механизастат-тыг. Оларын эргезиле бир автомашина, алты-алты хевриниң, он ийн трактор, анда херек конустар бар. Ма-шини-техниканы септелгени механизаторлар боттары чо-руткан. Бригада бо чылын 900 тон-

на сипен белеткээр планын. Ону боттарынын мага-дады, ону чедипес кылдыр берген. Оң башка ажыл улам шапкынчы бээр турган. Июль 20-ден август 20-ге чедир үеин мал чөмнерин белеткенин шалыпчы айы кылдыр СЭКП обкомунуң бю-розу чарлаан. «Чер бүткөргө бригадаларын болгаш зөөно-лары организастааш, техни-каны болгаш транспорт чө-сек-херекселдерин оларга бы-жылгаш, оң күөстөткөргө ту-рары тодоткай контрольга алары эргежок чугула» деп анда чугулап демделгэн. Немей кижик күжүң сипен белеткенин үндүр дээр хем-чегерин Сесерлиг салбыры-ның эргезиле М. С. Дол-зат ап турар. Оң бир кижик болза, ийн зөөнодун тур-гусун 40 кижик составтыг мал чөмнелкээр бир бригаданы организастаан. Малчын колап бүрүз 10 тонна сипен белет-кээр планын.

Былалда-даа Сесерлиг суур-нуң чурттакчыларын, анда албан черлерин, организаста-ларын мал чөмнерин белет-кениге ам-даа хаара тутууш.

дирекциясы керээ ёзуугар кы-варчаар материалдарын саа-дады, ону чедипес кылдыр берген. Оң башка ажыл улам шапкынчы бээр турган. Июль 20-ден август 20-ге чедир үеин мал чөмнерин белеткенин шалыпчы айы кылдыр СЭКП обкомунуң бю-розу чарлаан. «Чер бүткөргө бригадаларын болгаш зөөно-лары организастааш, техни-каны болгаш транспорт чө-сек-херекселдерин оларга бы-жылгаш, оң күөстөткөргө ту-рары тодоткай контрольга алары эргежок чугула» деп анда чугулап демделгэн.

Немей кижик күжүң сипен белеткенин үндүр дээр хем-чегерин Сесерлиг салбыры-ның эргезиле М. С. Дол-зат ап турар. Оң бир кижик болза, ийн зөөнодун тур-гусун 40 кижик составтыг мал чөмнелкээр бир бригаданы организастаан. Малчын колап бүрүз 10 тонна сипен белет-кээр планын. Былалда-даа Сесерлиг суур-нуң чурттакчыларын, анда албан черлерин, организаста-ларын мал чөмнерин белет-кениге ам-даа хаара тутууш.

Кижик бүрүз, пенсионерлер-ден школарга чедир, бот-тарының үлүүн мал чөмнери-ниң белеткенин хире-шаа-биле кижирин шалыпчы ай негез турар. Июль 20-ден август 20-ге чедир үеин дургузунда сабырынң ажыл-ишчилери-ниң кол ажылы—мал чөмн-дүргөн болгаш шынарлыг кы-лыр белеткээр алыр.

Мал чөмнериниң белеткени-ниң кампаниянын үезинде политика-кижи ийге лиг ажыларын чорутуп турары негелдеге ам-даа дүүшес. Совхозунң парткому, проф-зөөнол болгаш комсомол ор-ганизациялары ылаңгыя көс-кү агитацияны чедир ажы-лавайн турары ийден. Суур-нуң кудумчуларында, албан черлеринде база бригадалар төптөринде сипен шөлдөрин, че кижилерин кийтирген ло-зун-плакаттар, чарлаалар, хана парлалгалары көзүл-бейн турар. Ылаңгыя Биче Баян-Колда сипенч бригада-га солун, сеткүүлдерин, юм-дептерлерин, спорт хер-рекселдерин чедирбейн ту-рар.

СЭКП ТК-ДА

ССРЭ-ниң министерство-ларының болгаш ведомство-ларының, ССРЭ-ниң Эрте-м. нер академиянынң уду-турчуларының чөвүл ху-ра-лы июль 20-де СЭКП ТК-га болган, СЭКП ТК-ның Чин-гине секретары К. У. Чер-ненконун айткышкынын-га дүүштүр XII беш чылда болган оон-даа узун ху-саалыг перспективада ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш со-циал хөгжүлдезиниң кол у-лаанышкынынның төлө-лини ажалдап кылырынң чоруп турарының дугайында айткышты анда чугалтажып көргөн.

ССРЭ-ниң Министрлер Чө-вүлелиниң Даргазының ор-дакчызы, ССРЭ-ниң Күрүл-а-нынң даргазы Н. К. Бай-баковун дыйнадым чуга-лажып көргөн, министрлер А. А. Ежескин, И. П. Ка-занец, Н. С. Коняев, П. Ф. Ломанов, А. И. Майоров, В. К. Мещеряков, Ю. Ф. Со-ловьев, Н. Н. Тарасов, В. С. Федоров олар чүве чуга-лажып, СЭКП ТК-ның Политбюро

кемигүнү, СЭКП ТК-ның се-кретары М. С. Горбачев че-вүл хуралга чүве чуга-лажып.

Экономиканы интенсифи-кастаар болгаш оң ажал-тыны бедиер талазы-биле ажылды күөстөдиреринге, анда үндөзүлгө чоңун чаа-гай чорутуу улам ылай-көдүрениңе кол кичирет, ни угландырган. Эрте-м.тех-никтиг депшилгени дүргө-дириниң күш-ажылдыг бүдү-рүктүлүүн өстүрериниң, ка-питал салышкынынның де-дир өгдөлгөзүн көвүдө-риниң, ажылдап турар бү-дүрүлгө күчүзүнүң ажыла-рын шийитирип өскөдире-ниң, материалдыг кулавыр-ларын камнаарынын, бүгү курлавырларын мобилиза-таарының эргежок чугула-зын чөвүл хуралга онзапал-демделгэн.

Узус ажыл-агыйын хөг-жүдериңиң темпирин беди-дериниң, оң пропорция-ларын сайлап-айкыдыры-ның, эрте-м.техниктиг деп-шилгени тодоткайлаар ма-ши-на тудуун болгаш өске-даа

адырларын улам-на дүргө-өстүрерини, чоңуң херек-тел барыянын бүдүрерин кал-бартырын, продукцияны бүтү хевирлерин шынары өскөдирериниң шийитир-ип шийитирериниң улуз ушу-ду-залыг деп, чөвүл хура-лдыг кижикчилери санап көргөн.

Он бирги беш чылда че-диништин дээр, он ийн-ти беш чылда болган оон-даа узун хуусаалыг перспек-тивада күөстөдирериниң даалгаларын ажалдап кылы-талазы-биле план органна-зынын, министрларын бол-гаш ведомстволарын эр-тем организастаарының ажылынын деңгелин беди-дер талазы-биле хемчегер-көрдүгөн.

СЭКП ТК-ның Политбюро кемигүнү, СЭКП ТК-ның се-кретары Г. В. Романов, СЭКП ТК-ның секретары-ры Е. К. Лигачев, Н. Н. Рыжков болгаш өскөдөр-дө чөвүл хуралдыг ажылы-на киришкен.

ЧАРЫШ УЛАМ КАЛБАРГАН

ЛЕНИНГРАД Балтийниң судно кылдыр С. Орджони-кидзе аттыг заводунуң кол-лективниң — он бирги беш чылдың даалгаларын хуу-саадан эрте күөсөдир дээр социалист чарыштың эге-лекчизи. «Бүдүрүлгениң бү-гү негелде өздөзүлгө тек-никтиг депшилгени, дерл-гелерин улам долдур ажы-лаарының болгаш кулавыр-ларын камнаарынын күөсө-биле чедип алыр» дээр со-рулгазын күөстөткөш, ко-раблыг кылычлары беди-кен хулааларын алган. Олар беш чыл иштинде бүдүрүл-гө хемчээлин 33 хуу угат-тырарын болгаш «Россия» дээр чаа атомнуң леделооду хуусаазында бир чыл му-рай кылып үндүрерин ший-тирген. Поляр далайыга ажалдаар ол улуз судноу дугайы Совет Эвилелиниң Коммунист аң болуп пар-тиянынң XXVII съездинде-ге бааткыны судно тудук-тарынын күш-ажылы беле-болуп.

ЧУРУКА: Социалист Күш-ажылды ийн даңгыр Мадыры, № 14 кол техник-тиг училениниң даңгыны-чы-мастери В. А. Смирнов болгаш оң өөреникчилер Виталий Крымский, Сергей Жарков, Владимир Борисов, Хамза Курмаев олар до-чарар «Россия» деп атомнуң леделооду база кылчып ту-рар.

С. СМОЛЬСКИЙНИН ФО-ТОЗ.
СЭТА-ның фотохроника-зы.

ТЕВЕ-ХАЯДАН МЕДЭЭЛЕР

Ноон-Хемчик районда «Ты-ва» совхозта дуржулгалыг тракторист коммунист Солн-Дорж Кууларга удурткан механизастаттыг сипениң авено люцерна кезилдезинче киришкен. Ында чедир трак-

торну быжылгаш, он тос кижик ажалдап турар. Чоокчу хуңирге чедир ол авенодун кижизини ажал-ды темпизин шапкынчыт-каш, 30 тоннаны престөөн. Ортумаа-биле бир гектардан

11 центнер люцернаны ажаап ап турар. Совхоз дирекциясы олар-ның ажалдаарына таарым-чалыг байдалды баш бурун-гаар тургускан. Кижилерин күш-ажылы чедипкинерин

быжылгаш, деткир сортула-биле муракчыларын шап-кап, мантап турар.

Теве-Хая ортумаа шко-лазында Геннадий Кууларга удурткан өөреникчилер бри-гадазын ийгилиг маалына чөмнелкээр белеткээр идеп-кейлиг кирип турар. Олар-ның ажалдаарына чугула-херек херекселдер бар. Ук бригаданың кижигүн-нери бо хуңирге чедир 44 тонна эки шынарлыг будук-

бүрүгү белеткээр. Ажыл ам-даа уламчылаашкан.

«Тыва» совхозта Михайл Куулар операторлаан АВМ-ниң ажылы сөөлү хуңирде шапкынчаан. Ында беш ки-жи быжылгаштыган. Олар план күөстөдиреринде аңгыда, ажылдыг шынарлыгы кич-чөзөгөйни угландырып ту-рар. Кижик бүрүз хуң нор-мазын 130—140 хуу чед-рип турар.

К. МОНГУШ.

БЕДИТКЕН ХУЛАЭЛГЕЛЕРНИ АЛГАН

Мал чөмнериниң белет-кенин темпирини күш-тедирер, совхозтарның болгаш райондары, хоо-райларын болгаш ажал-чың суурларын күш-ажыл болгаш материал-техниктиг кулавырларын эң хуу-биле мобилиза-стаар соруга-биле СЭКП обкомунуң бюрону мал чөмнери белеткээр тала-зы-биле шалыпчы айы чарлааның «Алдан-Маа-дыр» совхозунң сипениң, дерк чуудугузуң, ол доктаалды бригадаларда болгаш зөөноларда кал-баа-биле тапкыны эге-лээн.

Тапкыны хуралдарына сипениң ийгилиг маалы-га быжык чөм-суурун тур-гуз-дар дээр чаа, бедиткен со-циалист хулааларын ал-ган. Тыва АССР-ниң ад-лар-лыг сугаткызы Алдын-оол Кылаанмаачи Кызыл-оолдун удуртканы механизастат-тыг ан зөөнонүң сипениң сипен белеткениниң планын хуусаа бетинде күөстөмөш, пландан дашкаар 50 тонна сипенин белеткээр хулаэ-ген.

Бо чылын совхозунң ажыл-ишчилери Совет Тываның 40 чыл оюнга төлөткөп ужу-ражыр дээр хайынган со-

циалист чарышка кириш-кеш, 4250 тонна сипени, 4000 тонна сенажы белет-кежирин хулаэген. Амгы-үеде совхозтун сипен шөлдө-ринде он алды зөөнода чус алдан ажал кижик аразында социалист чарышты сал-тан ажалдап турар. Ол ыш-каш механизастаттыг бот-оруга-чарыгалыг үш бригада ажалдыг темпизин база шалыпчылай эгелээн. Машина-трактор-биле сипен кештөмөш арып-була ула-рынын сипениң кезир-биле алдан ажал кижик хол ка-дыры-биле ажалдап турар.

Совхозтун дирекциясы болгаш партия, профвиле-комитеттери механизаторлар-ның ортузунда социалист чарышты түнөөдирин чеди хонуктап үндүрүп, мурак-чыларын планна, мактап ту-рар. Баштайгы чеди хонук-та Бора-Тайга салбыры (эр-гелекчизи М. Монгуш) эки ажалдап, анда Ортаа-Тал сүт-бараан фермазынң бол-гаш Чекетик хойжу бригада-ның малчынары мал чөм-ниң белеткенине идепкей-лиг кирип турар. Соци-алист чарышты түнөөдирин чоокта чаа үндүргөн. Анда Алдын-оол Кызыл-оолдун удуртканы механизастат-тыг ан зөөно тилгени болган,

Тыртый-оол Ондарын удуртка-ны Шөлдө-Тейде хову-трак-тор бригаданың механизатор-лары ийгилиг чедип алган. Ол коллектив кыска үеиң иштинде 80 ажык тонна сипени белеткэн.

Сипен белеткенинде ажыл-дап турар механизаторлар-дан Эрес-оол Тас-оол, На-рын-оол Монгуш олар ча-рышка тилгел, хуң бүрүде ажыл нормазын 116—130 хуу чедир күөсөдир, өске-лерге үлгөргө-чөзөгөн көрү-зүп турарлар.

Ажыл-агыйын сипени-лери бо хуңирге чедир 180 ажык гектар чедир меде сипенин кешкеш, оон 300 тоннаны моондакташ, топ сипен баазазында чедирген. Сипениң ажитаторлар болгаш политинформаторлар лекция, бөдөдирини кылып берип турар. Ажылда бар чөмчөстөрүн ийертекти, тус-кай хана парлалгалары би-жип турар.

Алдан-мадырылар ийн-тиң маалыга быжык чөм-суурун тургузарынын ша-лыпчы айыңга идепкейлиг киришкен, мал чөмнел-кениниң планын күөсөдир соругу салган ажалдап турарлар.

К. ХЕРТЕК.
Сүт-Хол район.

ДЕМНИГ АЖЫЛДАП ТУРАР

Чөөн-Хемчик район-да «Чыраа-Бакы» сов-хозунң ажыл-ишчилери юбилейлик чылда ийн-тиң маалыга чедир санын мал чөмнери белеткээр алырчы кич-чөзөгөйни угландырган. Коммунист Дадар-оол Хан-дыевич Монгуштуң удуртка-ны 5 кижик составтыг бот-оруга-чарыгалыг мал чөмнелкээр зөөнонүң кижик-түнери мал чөмнелкээр белеткенинде идепкейлиг кирип турар. Зөөнонүң ишчилери Шык-Бажына АВМ агре-гадында ажалдап, мал чөмнелкээр талазы-биле план-ныг оналаларын күөсөдир, ринге боттарынын үлүг-хуу-зун кирип турар. Олар ам-бесин 50 тонна мал чөмнелкээр алган. Тываның 40 чылда 240 тонна вита-минин сипен даңганын белеткээр соруга оларын мурнунда туруп турар.

Витаминни сипен даңга-ны белеткээр зөөнода Д. Монгуш ам алды дугаар чыл ажалдап турар. Оң ажал-дуржулгазы углаткан. Зөөно кижигүннери боттарынын кылдыр ажылын аразында хууаажыл алган ажалдап турар. Кижик бүрүз оонаш-кан ажылы ак сеткилдик күөсөдир турарынын ачы-дында аргат үрелишкениге таварыжып көрбөз.

Зөөнонүң ажылчынары Ыдыл-оол Монгуш, Зоя Мон-гуш хуң юрмаларын док-таамал ажык күөсөдир, ша-лыпчы ажалдап турар. Но-гаан масса сөөртүлгөзине Дыртына Ооржак кызым ажалдап турар. Суур үстүн-де отогор девискээринде та-рымал медеин АВМ-ге сөө-ртүп экижэрге, ажалчынар ону тырттырып кургаташ, савалап турар.

Совет Тываның 40 чылын күш-ажылы белеткериң утуруу-биле планын онал-даларын долдур болгаш ажык күөсөдир дээр зөөно-нүң ажыл-ишчилери бир демниг ажалдап турар.

А. ШАГЖЫ.

Күрү.Базыр Чүдүмөвич Саая Барыш.Хемчикте «Хемчик» совхозка сарлык кадары ажалдаа-ла чээрби чыл чедип турар. Муракчы сарлык кадары дөрт чыл улаштыр төрүүр 100 сарлыкка оонаштыр 100 бызааны камгалап ап, доруктуруп өстүрүп келген. Сарлык малды баш санын өстүреринге, оң продуктулгү чорун көвүдө-диринге кирип келген үлүг-хуузу дээр К. Ч. Саая ССРЭ-ниң Узус ажыл-агыйынын чедипкинериниң делгел-эзиниң медалдары-биле ийн удаа шаңнаткан.

Күрү.Базыр Чүдүмөвич Эри.Барлык көдээ Сове-ди-ниң дептады хулаэлегени база-ла ак сеткилдик күөсөдир турар. Тываның 40 чылын күш-ажылы белеткериң у-ту-руу дээр шудурга ажалдап, кадарган сарлыктарын се-миртин алыры-биле сарын чайлаган көжө берген. Кайдагы малын хуң-менди кыш ажыар дээр ол 13 тонна сипен белеткээр алыр хулаэлегени 15 тонна кыл-дыр ажык күөсөдирин хулаэген, бо хуңирде мал чөм-ни белеткенинде күөстөдирерин ажалдап турар.

ЧУРУКА: муракчы сарлык кадарынын К.Б. Саая, В. МОНГУШУНҢ ФОТОЗ.

48 ТУДУГ ЭРГЕЛЕМИ: кадрлар болгаш хандырылга

БИЧЕ МЕХАНИЗАЦИЯ

Бөгүгү Тывамаста ат-сугаалыг тудукта херээ-женер кайы хой. Чөмөш олар чүве дугу-жунуң авес, чолаатынын, удуздухун жерге ийн-тиңгизип ап турар. Инженер-техниктиг ажал-ды-чыларын колдуу — херээженер. Бо чорук херээ-жен чоңуң күш-ажылы идепкейин, тура-сорук-туун херекчел турар.

№ 48 тудуг эргелелиниң оналгай талазы — мыда хө-төөн ажылчыларын хөй-тү, эргелде 184 херээженер бар. Оларын 38-и пар-тия кижигүнү, 83-ү — ком-сомолчулар, 18 харлаан 25-ке чедир бөдөн. 30 харга чедир чус чээрби кижик бар. Ылаңгыя эргелде анык-тарын деп болуп. Он дөрт бригадаларын ону комсо-молчу-аныктарынын. Кайда аныктар болуп, анда да-дыкчылар бар дээрин бил-диргир. Чээрби даңгыныч-нын сепи коммунистер, он сепи — он чыл ажык ажал-даан хоочун тудукчулар.

Мерегил талазы-биле алыр болза, 184 кижиниң бөкөн дөртү он чылдан чээр-би беш чыл чедир ажал-даан. Үш чыл чедир ажал-даанарынын саны — 68, 235 кижик 9—10 класс дооскан, 12-и техникумнарда өөр-енип турар.

«Тыва тудуг» тресте шу-ту чус ажык кижик өрденер болгаш медалдар-биле ша-ңаткан. Оң иштинде чээрби сес кижик № 48 тудуг эргелелиниң ажылчынары. Ты-вааның эң хоочун херээжен тудукчулары Ленин орден-ниң эдилекизи А. И. Ель-шова, Октябрь Революция-ның орденниң эдилекизи В. С. Шомбул оларын соон сал-ган ал-даларыг тудукчу-ларын саны улам көвүдө-олулары өөрүңүт. Е. С. Би-зюлева биле М. В. Сафронова ийгилиги Ленинниң юбилей медалдары-биле шаңаткан.

Тыва АССР-ниң чээрби беш алдарыг тудукчулары-ның алдыны № 48 тудуг эргелелинде Олгага Екатерина Сергеевна Бизюлева, Мария Васильевна Сафронова, Лидия Терентьевна Мазина, Равса Федоровна Григоро-вич, Валентина Биче-ооловна Борбак-оол хамааржыр.

Эргелелин тудукчулары-нын күш-ажылы чедипки-ни бисе билдиргир. Эң-тиге күшүгү диктири шың. Чүтүл М. В. Сафронованың бригаданында беш беш на-

чынын кижилери бир дем-ниг ажалдап турар. Он дөрт бригадаларын он бири бри-гада керээзи-биле ажалдап турар. Чартык чылда 359 муң рубльдиң керээзиң ажалды ажалдап турар. Б. В. Борбак-оолдун бригаданың алды ажалдап турар. 133,2 хуу күөсөдир. Ше-верлекчилер амы үеде но-жор айың үлүүде ажал-дап турар. И. Т. Мазинаның, В. В. Донгантың бригадалары планын 121 хуу. Е. С. Бизюлеваның, М. В. Сафроно-ваның бригадалары 117 хуу күөсөдир. Бо бригадалар-ның хуңда ажалдап кы-лышкыны доктаамал 120—150 хуу чедип турар.

Тудуг ажылын механизаста-ар талазы-биле чамдык ажалдап турар. № 48 тудуг эргелелинде чорутуулу турар. Алды айларда шутуктура ажалдаарынын 80, боду-ло-зулар ажалдаарынын 50 хуу-зу механизастаттыган.

Тус-тус бригадаларын чедипкинин тура-даа, эрге-лел чартык чыл планын күөсөткөн. Ажалды мех-анизаап турар-даа болза, күш-ажылы организаста-ары, материалдар болгаш механизатор-биле хандырыл-ганы планнаарын таарыш-тыр тургусулаанында, ажал-га саадалгалар болуп турар. Чамдык чугула механизатор чедипкени турар. Чи-жээ, бөдөн дээрлерин болгаш хандырылганы доола-рына эңтиг будук чаштыр электрлиг херексел бү-дүн эргелдеде чамгыс. Соңга чаштырын, батаре-ны хол-биле доолаары берге дээрин тудугчу-лар чуугалап. Чок болза чы-жыгы Шилден, шаладан до-ну сивирин алтаары үр-үе негез турар. Ылаңгыя бо чедир ажалдаары мех-анизаастаарын өөренип көө-рүзүтүлгө.

Л. Т. Мазинаның брига-даны № 2 шквалын негел-де тудунуң спорт залын до-зулап турар. Он ажал мстр

демирлери чадаландыр беди-диктей салып каан. Ону ылай-бээр чылдарында алаанда дөрт дугуу ийги-болуп турар.

Бо демирлери эжеп са-лып алгы берге, эң хоолар негеттенир-дир. Чамдыкта дугулар урелн бөргө, бис-тер ылай-бээр чылдары ал-бас-тыр бис. Доолаар ажал-ды хол-биле кылыр үр бол-гаш шынары ыдыг көчүгүт авес болуп-дур — деп, Лидия Терентьевна чуугалап.

Бригаданың хандырыл-ганын чорутуу көрүңүтүп турар. Чугалаан, доолаан алаанда, шала аштап чууру чоник авес ажыдарын би-р-рээни дээрли билдиргир. Чинге ширбиштер-биле аш-таарга, дооун көдүртүп, Ту-дукчулар ийн чини шквал-ны кокадаштыр элпээш, анда туун сын кылып алган-нар. Оон-биле шала шир-бинге аңгы, доурак кө-дүрүлбөс, дүргө-даа. Мын-дыг чедиргил кылып алгы дег ажалдар өвөш авес.

Херээжен тудукчуларын ажалдаар-байдалын экин-деринге улаңган хемчегер-иниң ап чорудары негеттенип турар. Тудуг объектидеринде ийги чөмнелкенин организастаан. Эмнелде пунктуларын трес-те тургусууш.

№ 48 тудуг эргелелинде херээженер чөвүлелиниң даргазы М. Маслова, оң ораакчызы Н. Дударова чартык чыл иштинде херээ-жен чон ортузунга барык калдыг-даа ажал чорутууш. Чүтүл анда-хаа байырыг хуралдар өрткөзүлгө. А те-малыг келээдер, ужура-жылышкынар, помучуга по-нференциялары өрткөн. Ажык чорутуушаны М. Маслова дөрт ай өөренип чо-рааны-биле тайылдырлап ту-рар. Ораакчызы, актив чу-нуң канчап турганын деп ай-тымгыта харыны бо улаада кым-даа харын бербөз. Партбюро, администрация ажалчыларын хостуг үе-зин, изартуулап даштыны-галарын организастаарын ык-дыг-ла көчүгүт чорутууш. Шындаа ажалдаары ийги дөң-дөң чорутууш. Кижик-тедир чорук бар болдур, мыда ажал ийн.

А. ХОВАТЫГ.

ТУННЕЛИНДЕ

В. МОНГУШТУҢ фотолары.

Нигинтин чөмөнчилдизининг
уюгуудундоо го беш чылда
ичиэнтэи салдинга. Оу на
ны болгаш хей талаалыг
терде уелуг кичигезини
егеп турар. Чоуну чем про-
дуктары-биле долу ха-
мар айттырып комплекс-
тиг шиптирээри чутула-
ларган. Беш чылдын өрткөн
чыл чылдына болгаш алды
ылдына республиканын нии-

стовайазынын коллектитери
хамаарынар. Бай-Тайга
районунда хлеб быжырыкчы-
зы В. Х. Күжүгет, Чөөн-
Хемчикте чолаачы-садыгы
В. К. Ростовцев, Өвүрүс чо-
лаачы-садыгы Д. Ш. Ор-
жак олар тус-тус коллектин-
терде удегерлиг мурнакчы
аардыкчылар болуп турар.
Во чылдын бирги чар-
тында күрүнө садыгылы.

күрүш кургуне шаңдаларнын
далал алган. Бистиң рес-
сулбидикын садымнын 94
жылдакчынын чазак шаң-
дал. Оларнын 61-и хере-
генчилер кооперациязы-
нын, үжөн жүзү кургуне са-
дымнын болур. Олар дээр-
е Күш-ажылдың Кызал
кур орденнин эдилекчилери,
тур садгикы И. Н. Де-
дуб, садгк каттыкжыны-
нын директорунун
ралакчызы М. Д. Маады,
ыш-чем бараанарнын са-
мында уруг садгикы,
Хүндүлелдин Демдээ ор-
енин З. Г. Балько, Эрин
айлозунун баштаар хер-
киң даргизы, Ленин орден-

Хоорайлардын, сууралардын, чурткалыктын черлерин атайын белгилегендерин, арыш-серенин байданышын дуйнайды чагалаар редакцияга доктаамал кызып турар. Олардын бир кезин шүтүмү, үндөлдү болуп турар. Ону

[illegible]

ерин тургускан,
Чөөн-Хемчиң райкүсү-
нүн даргазы Д. Куулар-
ын тыңчатыны: «Районда
тургачылыгы чөйрөсін
байгыйдылганы, арыс-
терин жогуну негедеге ам-да
етпес деп шүтүмчүлөни
чегерин кыска үедө жору-
ду «Х Улуу хура» со-
хотун дирекциясынга, ма-
до ажил-айгы эргелениге
даасын. Хойжу О. Сымчаан,
солдун 60 кыштаагы туура-
байдыды тудар».

Торондорго союштонун мал
кыламын даде сабырын
аа-сур. Ийне Кайны.Ба-
сыртын жокко
иритте өнүкүр бийлазды. Чоо
сур сүт-баран фемалын. Со-
му-Халатын шек бийлазды
чын хай коллектатор бар,
аарнын аймакынын карн баш
жык элес.

Сабиртын шыкыларын со-
му-Кале хандарын таалам-ы-
н кайтз малачынн сабырын
чын Кудерло биле Зоя
сураттын азиял максал-
Оло.

Сабиртын, суурчун чурт,
кылазды карннын кылазды
халастагы Өнүкчүлр болу,
халаста нер чурчугураады
халаста баранарын-биле долу
халаста араларын херестал
чур. Хуштарынн кызымак
кызын чад-суурчулар би-
р, унелетер.

Кызын баранарын-биле

Тыга көбөйтүп комбинатты
жылкы ачылачкыларына,
журнуу чурттагычларына
өлөтүп бараан болуп ту-
тар. Олар адамдын өш-
көнүн чынаркыг кылап
урарындам чакгыс чер-
турттугаларыныг хүндүт-
кени-даа чазал алганар,
аланыг оңалдазлары-даа
декишининг күтсөддү
урарлар. Ында Е. В. О-
хемчинованыг залкыс ком-
мунистиг күш-ажылдыг
алкентинг атты чедип ал-
ды. Оок ажылдапчылары
Мария Сюезае, Таиса Чу-
кина, Ника Бугаркина, Ва-
лентина Макарева, Раиса
Өк-өөл, Валентина Суртае-
ва алар Садый ажылдапчы-
ларынын хүнүн бедик бу-
рунчулуг күш-ажыл-биле
күпү турарлар.

ЧУРУНТА: ун столоваяда
жыл хүнүнүг эгеси.

О. ОХЕМЧИНИНГ ФОТО-

Чадаана хоорайның
культура бараннарының
магазиниң коллективни
үүрмектиң садар бараан
саарарының чартык чыл
паяның чедийшкениң
күүсеткеш, Совет Түя-
наң 40 чылынаг уткуп-
тур Чөөн-Хемчик райо-
нунда калбарган сод-
иястиг чарышка тиякчи-
леринг одурууга кирген.

Боя ажалдагычылары чү-
те июнда безин 23 муң
рублдинг барааның чоңга
садар турган, оңу 23,5 муң
рубль кылдыр күүсеткен.
Нийти чартык чыл паяны
105 хуу боттандырган.

Бо — едигишинер оон ажилдакчыларыны даанган ажилыгга харысаалгалыг, мергежилиге бердинген, аи сепкилди чоруудан чедия алдышты турар. Чизээ, уаут садгыжы Инна Пирвей магазинерге келгенерге эпит-элдээ-биле, ажилдыга кызымаа-биле хоорайжылар- ның хүндүткелин чаалап ал- ган, а өскө өөрү оон үдөгө- рин эдерип ажилдап турар.

М. КӨЖЕЛДЕЙ.

Сут-Хая райоунун коллектив Совет Тыянын 40 чыныгы уткуштур калбар, ган социалистик чарышка ийекейик иржири туур, Оон кеску бадыталы бо: 60 чылдың бири чартында 2 миллион 84 рубльдин баараын чонга садар тургаш, ону 2 миллион 368 мун рубль кылдыр куусеткен.

Райоуну пиятинги чеменилат черинги коллектив база багай эвс ажыдап тур, оон ишчилери бири чарты чылда 53 мун рубльдин продукциян чонга сайгарар тургаш, ону 57 мун рубль кылдыр боттадырган. Оз ыкшак хлеб бижырылчылары январь — июнь айларын планын чус уру боттадырган.

Н. МОНГУШ.

A black and white caricature of a man, likely a political figure, depicted from the chest up. He has a large, prominent nose, thick-rimmed glasses, and a serious expression. He is wearing a striped shirt, a dark tie, and a patterned jacket. The drawing is signed 'G. B.' in the bottom right corner.

аалаа ажилдаа, аймаг
лалдаа кижизидериниң
рээниге төлөттиг үлүүн ол
ирия келген. Ол суурну
аа хүндүлүг кижилериниң
рээзи.

С. НОРБУ чураа.

Чалазаның ору.септел-
ге.тудуг эргелин 60 чылдын
бирги чартындаа планныг
онаадылар ажыг күсүткен.
Оручтулар Совет Тываның
40 чыл юбилейин күш-ажыл
чы чедишкиннер-биле ут-
куур дээш күненишкенин
ажылдап турар. Эргелд
Чөөн-Хемчик, Сут-Хөл па-

[illegible]

Мурдак башурун мурас бу-
гун — Чаа-Сурбат мекдес
к сепкаллы кыжылар ажы-
нал, чурттал мурорлар. Олар
оттарнын кызыкма чоруу-
лаа суурич чурттакчылар.
а улеер-чыкк болуп турар-
лар.

Н. ДАМДЫН.

Амьдагж кижи чоорту чандар, анда халдгыг нөгөрө. Амьдаг чолачы Мандала Салчак уудагзаанда хоол чолачы-салчгыг эшөөлүү дегтикме сүмэи-бөөлү мергекке, чорур орукуниниң эвни тыва берген.

квартап планнэрия до-
мал ажыр куудейл
Ооң куш-жылкы базым,
рының чедикшинерия
челестинг чарыштын тин-
чакының хорек демлектери,
еничи юбилей медалы көс-
түбиле бадиткан турар.

М. ОНДАР.

тык чылда 53 муң рубльдин
продукцияны чоңга сайгарар
турган, ону 57 муң рубль
кылдыр боттандырган. Ол
икимат элбэ бжырыкчылары
январь — июль айларын
паяныч чү хуу боттандырган.

К. МОНГУШ.

[illegible]

аарон чуртка эки шынар-
дугу дүктү бөр дөөм кыргыла-
да ажылда турардарын
тузунда социалисттик чарш-
па дөөмтүг организмизаан,
ш-ажылыын сагыла-турун-
н быгылаан болган ажи-
агын чөп ажылда турар,
орукчыларын болган кыр-
аалада ажылда турар есе,
а кижилерин социалисттик

чарыжынын түнөндөрин док-
таамал үкүлүп, муракчылар,
нын шапнап-мактаары чанчыл
болган.

Туурагыда хойжу бирига-
нын малчынаары Чыргал
Умг-оол, Кумбадаан Даны,
Өмөр-оол Мыңге оларын
кобаннарында кыргаз дүт
арган болган. Кыргытчылар-
нын ортузунда калбарган со-

циалисттик чарыштын түнө-
лин чоокта чаа үндүргөн.
Сөөлгү бөс хонукту түнө-
лөдө кыргытчылар Сыргыт-
оол Шагыр, Чамбый-оол Чы-
смычаа, Калдар-оол Хоткач
оол, Светлана Чүлдүм-оол
Кызыркы Гунакштар, Борис
Ургит, Хонга-оол Достаң өс-
түп дүктү кыргаш, тилекчил
болганнар. Оларга акша ша-

даи.

Соховтоон муракчы хойжу-
ларынын бирээси Сапык Де-
лгер-оол каларган 300 ажыг
хонун кыргылаанын Шуй-
башынын Ак-Оокта чайлаан-
да болуун күтүблө кыр-
таш. Бо чүмү көртүзү тура-
рып дөөрге, малчынын үе-
терин ажылынын херетчи.
Хон кыргып калкан мал.
Чынар чайгалдарыда көчүп

хин калтирар, малдын чай-
н смирительгизинче уугу ки-
ягенин салып туурар. Даш-
тегнин хойжу бригадын
инженер Шуйда Адыр-Кара-
Сут-Чайлагда электр-биле
агартып 12 хачыны кыргыз-
кыдыр черде өтпөп тургу-
н. Чаа зот кажазын бол-
ш дук шыгзар черин иш-
туткан. Бригадын шээр-
алыны кыргыздааны жый-
де ында эгелей берген.

Х. КАРА-ОЛ.

Орук.септелге-тудут эрге-
ли Баян-Тала — Сут-Хол
аразыны оруунун тудузун
бирги чартык чылда планда
көрдүгөн хуусаадан эрте
кылып чуртукан. Эгерелде
тудузжулар бригадазы ту-
дуг-монгол аякдарынын
палын 140 чук чедирген.
Олар Чадаана хоорайга
чурттагда бажыныын ту-
дузун, мал септелге «Тыва»
совхозка 300 баш хой кирер
кажааны туткаш хууэттөн,

К. БОРЕАК

Расул ГАМЗАТОВ.
АВАМГА

Кижилерде хайралык үш ыр бар. Хялпичек-даа, өөрүшкү-даа, анда сиңген. Хепяк чашты аадым ортам, ала кижик Кедергей-ле уян ырым ырлар ийил. Не кижик чаштыг ошун окутупкан. Ийилээр чашар — ийилт ыр кударанчыл. Үйсөңд аарын ол чүктөп эртер. Үшкү ырлар — ала-бүрү өскө ырлар.

Ногаа аймааның дүжүдүн алып те чоокшулаан тудум. Алдан-Маадыр суурнуң херэжөн чоңу чаңыл болган күшкү ногаа делгезинге белеткенни эгелээр. Барык бажың бүрүзүң чамыда огород бар. Агиткварталдар айы-биле чаагайжыдыла ажалын организастап чоруткан. Албан организация черлериниң болгаш чуртталга бажыңарың чамыда ыштарың болгаш чектерини тараан. Чаагайжыдыла талазы-биле баргы черни «Аялга» агиткварталыңа

ЧАРАШ БОЛУР ДИЗЕ

Сөөк арнынга таарышкан-дыр деп, аялгыг кеттиңер херэжөн кижиге мындыг үвелед бээр болгай. Платые, коостом, тон-даа дикин, пестүн өңүн кештин, карактарын, баш дүгүнүн өңүгө дүштүр шилпип алыры чүгүл. Өнөрүн таарымча чок шилпип алыр болушса, хеп кижини каастап шыда-вас. Хүрөн баштыг, кара-карактыг кижиге көк, ногаан өңнөр көчүп таарык. Хүрөн шырпайылгала хүрөн-кызыл, кызыл-сарыг болгаш анаа кызыл өңнөр база ажырас. Ак шырпайылгала кижик ак-ногаан, ак-кызыл, алаан-көк, көк-күч өңүг хеп кедер болза эки. Чидир, кызыл, ак-күч, ногаан-күч өңнөр арныны улам чыры-дар Кеш өңүгө сарыг-хүрөн, ногаан-күч пестер бир аныз аян кириер. Ак баштыг, көк карактар-лыг херэжөннөр ак-көк, ногаан, көк-агаан өңнөрин шилпип ал болур. Кара-карактары сарыг, кызыл-сарыг, алдынымаар, хүрөн, кызыл-агаан өңнөр улам чайналдырар. Кызылымаар баштыг, ногаан, көк карактыгларга шилги, хүрөн, куу өңнөр көчүс таарышас. А көк, ногаан өңнөр оларын ар-нын улам хевир кириер. Бажыңды дүгү чаа-ла агарып азелген кижилерге көк-ногаан, көк-агаан, кызыл-агаан хевтер кедери күзөнчиг. Кара, ак уаурламыш-кан өңнөр оларга таарыш-лас. Шугут агаар берген баштыг херэжөннөргө ак, хүрөн, сарыг-ногаан, кызыл-сарыг өңнөр чүдөдөшсө.

○ Хостуг үс, куль-турлуг дыштанылга.

○ «Аялга» агитквар-тал.

○ Бажың ажилы-га дузалажып турар силер бе?

тывыскаң. Оң даргазы Елизавета Дон-гак херэжөн чоң ортузунга хөй талазы масса-политиктиг ажалды чорудуп турар. Аргаан-даараан кылгылар делгезе, спортчу маргылдаалар, дышта-нылга кезжелери, күш-ажылдык хоочун-нары-биле ужуражышкынар дээш өскө-даа солуп ажалдар мында эртип тур-ар. ЧУРУКТА: «Аялга» агиткварталдык даргазы Елизавета Донгак. В. ШАЙФУЛИННИН ФОТОЗУ.

Чектерин сордурукчу
«Четтүрпикен»
алдентанн аа.
Хевис аштаан «дузалакчы»
Кедергей-ле
ажылдаан-дыр...

Кара шырпайылгала кижилер-де сарыг, кызыл, алдыны-маар, кара-ногаан, далай өңнүг өңнөр таарык. Кө-жөннөк платыең чырынга өскөрдүп турар өңү-биле шилпип ал болур. Майын чек-тегит, чырык пестерден хеп даараарын сумелеп турар. Ак, хүрөн-сарыг өңнөр каас көстүр. Чазын көк, ногаан, кызыл, күзүн кара-сарыг, агаан, хүрөн-кызыл, кызыл хүрөн, агаан өңнөр таарымчалыг. Чүгүл арын-башка таар-жыр өңүгү пест шилпип алы-ры чептес. Чараштыр, дүрт-сылыга өйлөшпүр, шерертин даараттылган, сезонга бол-гаш модага дүгүжүп турар хеп кижини чалыктыдар, сатыш-сеткилин көдүрер, чараш болдулар. Чараш бо-лур кижиниң бодунда ха-мааржыр.

Херэжөннөрниң клубун олар «Хову-Аксы» деп адап алганар. Оң тургустунгайында бээр ам үш чыл ашкан. Клубтун ажалын башчы Светлана Степановна Иванкова удурткан чөвүлө башка-рың, чөвүлөдүн кезижиннөри болгаш суурда херэжөннөрниң он бөлүктөриң дамчыштыр ажал-дап турар. Клуб доктормал ажалдап турар, херэжөннөрниң хөй-интиги идиескей белин, анаа улуг соңуургал-биле кирип турар аларган. Оңу канчаар эрттирип турарың? Херэжөннөр клубунун чөвүлөдүн дар-газына, өскө-даа активчелерге «Шынык» коррес-пондентизм В. Маадыр мындыг айтырымы салган.

Саазынарга бижиң, ма-шиннага парлан, картонга чу-руп каан чүдөдөр, хана со-луннар-биле таньжарып олар саналдады. Хову-Ак-сының херэжөннөри ол чу-румалдыг чараш булуңга, оңу күш-ажылчы хоочуна-рынга, муракчыларыңа чо-ртораланып, оларның чаа-гай чаңчыдарып уламчы-лап, амьдыралчы идиескей-лиг тургусту эзелп турар дээрзин кижик дораан-на би-лип алыр. Шынап-ла Хову-Аксы каас-чараш оран. Ынаар бар чыда, көр бол-зуңа, талыгырже ырлар ба-ра чыдар, дүдүсөктөриң, мөңгүн баштыг дагалар дээр-же белиң берилген, ногаан тайга-сынар хөй-хөй кызо-метр шөйлүп чорутканын эскерер сен. Кара-Хөл сы-нынның барыны ийинде: Ты-ваңың өңүгү металлургия-зының баштайгызы — «Ты-вак кобальт» комбинаттың бүдүрүлгелери чалыла бер-ген.

Херэжөннөр клубу-нун кол сорулгазы — хоочуннарың, муракчыларың алдаржыдыр, эң эки ажал-ды херэжөннөр бөлү-дөш социалисттик чарышты идиескейлиги, херэжөн

чонун хостуг уелерин культурулуг болгаш солун эрттериң болуп турар ийин — деп, херэжөннөр клубу-нун чөвүлөдүнн кези-гүнү, парткомунуң инструктору А. Н. Крисан болгаш чарышты түңнээр тускай жориниң кезижинү, Хову-Аксы суур Советиниң куус-комунуң даргазы Д. Х. О. Ондар чүгүлдөдүр.

Херэжөннөр клубу-нун хуралдарын ай саңында эрттирип, чарышты ай саңында беш баллдыг система ёзуугар түңнээр. Кезжелериң ор-ганизастан эрттериң-биле тустус херэжөннөр бөлү-ктеринге даалгалаарың бээр. Түңнөдү үндүрөдү: тема-лыг кезжени организаста-ның, ала-биле харылаа ту-дуп билирини теманы көр-гүзүп шыдааның, бот-чыны-гыр уран чүдүдүн көрүзү-гүлери барымдаалар көр.

Херэжөннөр клубу-нун кол сорулгазы — хоочуннарың, муракчыларың алдаржыдыр, эң эки ажал-ды херэжөннөр бөлү-дөш социалисттик чарышты идиескейлиги, херэжөн

Херэжөннөр клубу-нун кол сорулгазы — хоочуннарың, муракчыларың алдаржыдыр, эң эки ажал-ды херэжөннөр бөлү-дөш социалисттик чарышты идиескейлиги, херэжөн

Херэжөннөр клубу-нун кол сорулгазы — хоочуннарың, муракчыларың алдаржыдыр, эң эки ажал-ды херэжөннөр бөлү-дөш социалисттик чарышты идиескейлиги, херэжөн

бодду. Ылаңгыя «СССР-ниң 60 чылы». «Тывага улусчу революцияның 60 чылы». «Кижик — күш-ажылды-биле алдарык». «Чүрөттиң хажымыңдан» деп темалыг кезжелериң эрт-тирениң бозгай.

Бир кезжениң програм-маныңдык дөрт чүс сөзөн олуттур «Металлург» Куль-тура ордузунун залында улуг, биче кижилер долдур чылган. Оңу организакчы-лары — автоматика болгаш контролдуң төп лаборато-ризында херэжөннөр бөлү-кү кескү агитация-биле залды каастап, шимжөн, музыканың көгүдү үнү анаа чаңгыланган. Кезжэе «Ты-ва кобальт» комбинаттың хожууделиң дугайын, төп лаборатория коллективинең күш-ажылдык хоочунары-ның дугайында чыгыш сөст-риниң чуталап, оларны сценяе чалаан. Оларга че-чектерин, сүй-белестерин тутуш, музыкалыг байыры чедирип, күш-ажылчы че-дишкениңиң, надык-шылды күзөңнөр. Кезжени каш ай буруңгаар эртти-ген-даа болза, ам белиң херэжөннөр ону сактып чу-гаалап олургулар.

«Чүрөттиң хажымыңдан» деп темага эрттирген бө кез-жэе боттарың ак сет-кидиг күш-ажылды-биле бе-дик көрүзүлгелер ажал-дап, коллективинге үлгө-р чижик болуп келген хоочу-нарың алдаржыткан. Олар-нын иштинде комбинаттың тууду-сууру чаа эзелеп, ажал-иш хажымыңа турда, анаа келген баштайгы ком-сомолчуларың бирөөзи — Красноярскиниң башкы

институтунун доозукчуу, ам лаборатория ажалдакчы-зы В. А. Бабина, химик-аналитик С. Б. Бузуров, контрол-хемчээлге прибор-лары болгаш автоматика та-лазы-биле дөрткү разряд-тын слесари В. А. Провото-рова олар бар.

Ада-чуртун Улуг дай-ыныга совет улустуң тил-легениң 40 чылынга ту-раскааткан пропагандамы клубтун чөвүлөдү база иди-ескейлигин. Фронтчуларга тураскааткан кезжени Тийлелге хүнүдө эрттирген. Оңу Хову-Аксыда холу-шкан бараанар сакыныда херэжөннөр бөлүк белеткен.

Тийлелге! Хөй-хөй ма-дырларның аттары бүгүдө бидинтир. А чамдыктарын фронтчуларын чыгыш чер, суур чурттулары эки би-лир, чортораланыр. Олар-нын бирээзи — дайының болгаш күш-ажылдык хоочу-ну В. С. Буддаков. Дөрт-тен бир чылдын июндаң дөртөн беш чылдын майга чедир фронтунуң кадыг-бер-ге оруктарын ол эртип, каш удаа балгыдап, госпи-талярга эмнелип, сегий берген катал-ла муруку олурттарың кирип, уткан. Оң — үр чылдарда чаа-чектер, улан шевер кылгы-лар делгезин чыл бүрдө организастап медияны. Бир кол ажалдык — хөй-ниң тийиң көрүм-чүрүм кама-талы, бө талазы-биле кыл-дыган ажал өзөш авес — деп, Хову-Аксыда херэ-жөннөр чөвүлөдүнн дарга-зы Нина Петровна Митус-чугалаар болду. Олар ам район делгезинге ботта-рының ажалдыгы кириер.

Тийлелге! Хөй-хөй ма-дырларның аттары бүгүдө бидинтир. А чамдыктарын фронтчуларын чыгыш чер, суур чурттулары эки би-лир, чортораланыр. Олар-нын бирээзи — дайының болгаш күш-ажылдык хоочу-ну В. С. Буддаков. Дөрт-тен бир чылдын июндаң дөртөн беш чылдын майга чедир фронтунуң кадыг-бер-ге оруктарын ол эртип, каш удаа балгыдап, госпи-талярга эмнелип, сегий берген катал-ла муруку олурттарың кирип, уткан. Оң — үр чылдарда чаа-чектер, улан шевер кылгы-лар делгезин чыл бүрдө организастап медияны. Бир кол ажалдык — хөй-ниң тийиң көрүм-чүрүм кама-талы, бө талазы-биле кыл-дыган ажал өзөш авес — деп, Хову-Аксыда херэ-жөннөр чөвүлөдүнн дарга-зы Нина Петровна Митус-чугалаар болду. Олар ам район делгезинге ботта-рының ажалдыгы кириер.

Тийлелге парадныг канчаар киришкени ол чыгыш суур чурттуларыңа чуталап берген. Тайбың иштиң үе-зинде «Тыва кобальт» ко-бинаттың тудулары оң киришкени-биле белиң ү-ген. Механика, четинге ажалдап тура, Иван Еме-льянов пенсияже үнгөн.

Хову-Аксыда херэжөн-нөриң чөвүлөдү, херэжөн-нөриң «Хову-Аксы» клубу күш-ажылчы, интернаци-оналды кижизинде талазы-биле өскө-даа солуп ажал-дарын чорудуп келген. Кудум ордуңда уран чүлү удурткучу М. А. Монгуш, хлөб заводунун директору Л. Ф. Богатыре-ва, санэпидстанция ажал-дагы кижизиниң бажың эр-телекчи Т. С. Слабоща, өскө-даа эштер чоң орту-зунга организакчы идея-ки, кижизиндеги ажалдарга идиескейлиг.

Совет Тываның 40 чылынга уткуштур «Эң эки бажың-девисчээр» дээш социалисттик чарышты бисте организастаң. Херэжөн чоң аржырааның, хепти бы-жыл, даараарың бөлүм-неринде кирип турар. Пе-ничылал ажалдап алдын-лар делгезин чыл бүрдө организастап медияны. Бир кол ажалдык — хөй-ниң тийиң көрүм-чүрүм кама-талы, бө талазы-биле кыл-дыган ажал өзөш авес — деп, Хову-Аксыда херэ-жөннөр чөвүлөдүнн дарга-зы Нина Петровна Митус-чугалаар болду. Олар ам район делгезинге ботта-рының ажалдыгы кириер.

ДУЗАЛАКЧЫЗЫ БОЛ

башка бүдүрүлгө социал хандырылга функцияларын чүштээр алаар, херэжөн-нөриң ажалга хүзөп алыры кызырар. Ажалдаан ша-гы-биле дүштүр шалын эвөөжөдүр база болдунмас. Оңу калбак хемчээлге чору-дары берге, бүдүрүлгөдө ажалдыгынарың ажалы сары-ый холбоалыг болгай. Бо-дап-даа көрүңер даан. Бир өвөс крап башкарыкчы херэжөннөр кижик чартык хүн ажалдаас болза, монтаж-никтер анаа олурар бе? Ийити ээлчегте ону өскө ки-жи солуп болур. Ажалдык күш четчелели ыңдында-ла берге турда, ыңча хөй кижини кайыны алырал? Чар-тык хүнүң чүгүл чаш уруг-луг нелерге чөпшээрэң болгай.

Ындыг болганда, херэ-жөннөриң кижиниң ажалын чиге-дириң чүгүл ону бажың ажалыңа хостап чедип ал болур. Ийи орук бар: бажың ажалын амьдырал хандырылганың ачы-дуза-лык экижидиң, өр-бүлө ке-жигиниңиң араалыда ху-дакелериң азе көрөт. Ал-дан чыдаар буруңгаар тур-галыга болдогара, херэжөннөриң ажалын чигиңиз, ыңчан бажың ажалыңа не-делде 70 шак үнүп тур-

ган. Оң канчап чедип ал-дынганал? Хлөбти сакды-ган сакдып ал турар быс. Ийиң суур, төпчүткен чыды-дылга, газ азы электри илтизамы, соодучу, хеп чуур машиналар, бон сор-дуркучу — бө бүгү ажал-ды чигидир болгаш үени камнап алгырыңа дузалаар.

А өр-бүлө кезижиниңиң бажың ажалыңа кир-жилгениң өскөришкениң болбаан. Өгүнү херэ-жөннөриң ээзи бө ажалды чаас-кан кылбышкан. Бир өвөс шаанда неэиниң дузалакчы-лары уруглары турган бол-за, ам олар спортчу секция-лаа баар дээш чорутар. Кырган-аваалар, кырган-аваалар ам колдуу аныг чурттап турар болгай. Кара чыгыш дузалакчы — өгүнү эр ээзи. Чөзбө чылдарда ол неделада 14 шак бажың ажалы кылчып турган бол-за, ам ону дузала 12 шак-ка чедип кызыртың.

Өр-бүлөдө уруглар, саны эвөөш-дөө бол, бажың ажалыңа үе чарыгалы өзүп турар дээрзин социологтук шикчилдер херечилеп турар. Амьдырал байдалы экижээн тудум, бажың ажалыңың шынары, анаа не-гелде өзөр. Оң-биле чөре-лештир херэжөннөриң кижиниң

экинге хөй чүкү чүдүртү-нөр. Чыжээ, чыгыш өрөд бажың ишти аштап-арыла-рың орнуңа, үш өрөд чаагайжыды туттунган бажың аштаары хөй күштү негээр. Бө ажалдарың амы-дырал хандырылга ачы-ду-зазы-биле кылдып ал болур, кураламырлар бар.

Универсамга херэжөннөриң продукттарыңа сумка дол-дур сакдып алыр сен, а оо-чурга чартык шак хире ту-руп келир. Он кассирлер-ниң чүгө-ле ийиң чүгүл үкү ажалдап олурар боор. Ча-мык чоң барааннары өскө маганинерден сураглар алаар. Сакдылашкыңа өг-нүң херэжөннөриң ээзи недела-да беш шак ажыг үе ча-рыгдар, а эр улаус — үш шак. Бажың аштарыңа эр улус, херэжөннөргө бо-даарга, ийи бүдүн чартык катал өзөш кирип турар. Бажың ажалыңа улгады берген эр улус өзөш дуза-лажып турар, а аныктарда

Эргим номчуктулар! Бө чүгүлге хамаарыштыр бодалыг каныдык, редакция бижирниңиң дилдесиң. Херэжөннөриң ажалын чигидир талазы-биле чүңү кылып болурул, эр улустуң ботта кирижигени канчап чедип алырал, амьды-рал хандырылга ачы-дузаның экижидир талазы-би-ле саналыңа чүл, шоланың ролю каныг болур ужурутуңа? Чагалаарыңары манай артымыс.

мурунда оң-биле арны-нарың дүрбүнөр. Ускуу арынга огуруң суун ажалгай болур. Оңу белет-кериң бөдүң. Чаа огуруңиң теркага дүрбөш, оң суун сы тудутпунар.

Яныз-бүрү компрессер кешти дыка аян кирип, дырышпактарың чидирпө-төр. Хайыңдырган ромаш-каның болгаш өскө-даа си-генериниң сууңга маралың азы чүгүлгө чүт каш катал эки шыгыткан, оң-биле компрессер. Постүң ары-зыга төгөргөш кескен но-гаалары болгаш чимистер-ни салып, оларның суун ба-за ажалгай болур.

Автоуруңтарга көстүрү эки. Кызылга чүт болуттаар, чагбас. Дүне агаарын тем-пературазы 11—13, хүндүс 23—25 градус чыгып болур.

БАЖЫН ЭЭЛЕРИНГЕ СҮМЕЛЕР

Өрөд иштиңге ыргак-сөөк тургустунарың бөдүнү арга-зы бар. Электриң плитканың чыдыткан, анаа хөй эвес камфораны чачыштыңар. Камфора ыжы ыргак-сөөк-төриң дораан үндүр сүрүп-төр.

Ыргак-сөөк ызырган черин наптырылгы спирт азы бир стакаң сууга шай шолула-ның чартык хире чөк сода-зының экижидир-биле дүр-бүүрө ол чымчыл бээр. Ала-чөмгө чыгыла кы-мыскактарың ууттаарда чөм кымыр өрөлдө хаар-жактар болгаш столдар иш-

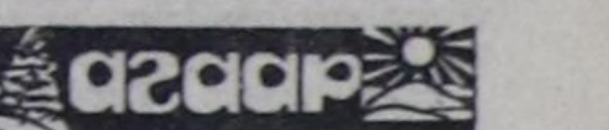
тинге оларның уяларыңа дустан чаштырыштыңар. Картошканы картаарда, өскө-даа ногааларың арың-лаада холдарыңа кар-таргас дөзө, оларын баштай уусу-биле чаапың, чөтпайн кургалдытканар.

Чөмө бурузун ажыглаар ногааларың чаа шынарың чыгыш ийиң хүннөргө чиди-рибес дөзө, уусуска өтүр-гөн аржылаа оларын орап каар. Оңурчтер бол-галы кабачоктар баксыра-ла-ла дээш соок сугат чыгыс савага оларын мадалаар. Помидорларың корзинкага

«Будильник». 10.40 — Өөредилге номуун арын-нарыңдан. «Эрткен үе-биле ужуражышкың». Эрте-бүрүн Рустун төөгүзүңдөн. 11.30 — «Эртем болгаш амьдырал». 12.00 — Уруг-ларга фильм — «Катя-биле чайны өтүр». (ЧССР). 1-ги, 2-ги сериялар. 12.55 — Орус чугаа. 13.25 — Теле-журнал. 14.10 — Е. Исаев. «Чөзбө бешки шак». Шу-дугул. 14.30 — Хоойд билдир сен бе? 15.10—15.15 — Телемедээлер. 18.00 — Телемедээлер. 18.30 — «Чөлшө». 19.20 — Телемедээлер. 19.30 — «Азия төвү».

МОСКВАДАН 20.00 — «Тамчыктыг уду-нар чаштар». 20.15 — «Делег» панорамазы. 21.00 — «Уе». 21.35 — «Музыка болгаш чурала уран чүтүл». 22.55—23.30 — Социалисттик чурттарын спортчу маргылдаалары.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Республикага шокар бу-луттаар, чамдык черлерге биче чаштаар. Соңу-ба-рың чүктөн хаттын күжү секундда 7—12 метр. Дүне агаарын температуразы 10—15, чамдык черлерге 3—8 градус чыгып болур. Хүндүс 21—26, чамдык чер-лерге 13—18 градус чы-лыр.

Автоуруңтарга көстүрү эки. Кызылга чүт болуттаар, чагбас. Дүне агаарын тем-пературазы 11—13, хүндүс 23—25 градус чыгып болур.

ИЮЛЬ 22-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
8.00 — «Уе». 8.40 — Эр-теңги гимнастика. 8.55 — Концерт. 9.20 — Докумен-талдыг телефильм. 9.50 — «Будильник». 10.20 — «Со-вет Эвилелинге бараан бооп тур мен». 11.20 — «Надык-шыл». 12.05 — Музыкалыг дамчыдыла. 12.35 — Көдө-ниң шакы. 13.35 — Музыка-нокузуу. 14.05 — «Ади-чорукчулар клубу». 15.05 — Бөгүн — Садыг ажылдакчы-ларыңын хүн. 15.35 — Са-дыг ажылдакчыларыңа му-лыздыг дамчыдыла. 16.20 — Польшаның катан тургу-сунган Хүниңге уткуштур. 17.20 — Мультифалм.

667000. Кызыл. Шетиники болгаш Кравченко кудумчуу, бажың № 3 Телефоннары: Редакторун 2-24-63 редакторун 2-35-24 харысалгалы секретарыңды 2-23-35 секретариаттын 2-25-54 харысалгалы секретарыңды 2-37-13 чаага кылдызың 2-41-27 информация кылдызың 2-20-60 культура кылдызың 2-23-54 көдөз ажал-ыг кылдызың 2-21-47 корректорларың 2-27-41 бухгалтерияның 2-12-45 солун келбей барганда 2-32-75 телефонче долгаар.